

PERSPĖJIMAS

ESMA, EBI ir EIOPA perspėja vartotojus dėl su virtualiosiomis valiutomis susijusios rizikos

Europos vertybinių popierių ir rinkų institucija (ESMA), Europos bankininkystės institucija (EBI) ir Europos draudimo ir profesinių pensijų institucija (EIOPA) (toliau – trys EPI) perspėja vartotojus dėl didelės rizikos, susijusios su vadinamųjų virtualiųjų valiutų (VV) pirkimu ir (arba) turėjimu.

Šiuo metu naudojamos VV yra skaitmeninė vertės, kurios neišleidžia ir neužtikrina centrinis bankas arba valdžios institucija, išraiška ir neturi teisinio valiutos ar pinigų statuso. Jos kelia itin didelę riziką, paprastai nėra užtikrintos jokių materialiuoju turtu ir nėra reguliuojamos pagal ES teisę, tad nėra užtikrinama jokia teisinė vartotojų apsauga. Trys EPI yra susirūpinusios dėl to, kad vis daugiau vartotojų perka VV, ypač tikėdamiesi, kad VV vertė ir toliau didės, bet nesuvokdami didelės investuotų pinigų praradimo rizikos.

Tokios VV kaip bitkoinai, „Ripple“, „Ether“ ir daugelis kitų pastaruoju metu buvo labai nepastovios, t. y. jų kainos kasdien labai svyravo. Pavyzdžiui, 2017 m. sausio mėn. bitkoinų vertė staiga padidėjo maždaug nuo 1 000 EUR iki 16 000 EUR tų pačių metų gruodžio mėn. viduryje, o vasario mėn. pradžioje sumažėjo beveik 70 proc. iki 5 000 EUR. Neseniai ji vėl padidėjo maždaug 40 proc. ir dabar prekiaujant ta VV jos kaina yra apie 7 000 EUR. Teigiama, kad 100 didžiausių VV bendroji rinkos kapitalizacija visame pasaulyje šiuo metu viršija 330 mlrd. EUR ekvivalentą.

Kodėl vartotojams rizikinga pirkti VV?

Trys EPI perspėja vartotojus, kad VV gali būti susijusios su itin didele rizika ir jomis paprastai daug spekuliuojama. Jeigu perkate VV, turėtumėte žinoti, kad kyla didelė rizika, jog neteksite didelės dalies arba net visos investuotų pinigų sumos. Pirkdami VV arba su VV tiesiogiai susijusius finansinius produktus, susiduriate su įvairių rūšių rizika, kaip antai:

- **itin didelė nepastovumo ir „burbulo“ rizika:** daugumai VV būdingas itin didelis kainų nepastovumas, tad atsiranda aiškių kainų „burbulo“ požymių. Jeigu nusprendėte pirkti VV arba finansinius produktus, kurių pagrindinė valiuta yra VV, turėtumėte žinoti, kad galite netekti didelės dalies arba net visos investuotų pinigų sumos;
- **apsaugos nebuvimo rizika:** nepaisant visų 2018 m. įsigaliojusių ES kovos su pinigų plovimu reikalavimų, kurie bus taikomi mobiliosios piniginių paslaugų teikėjams ir VV keitimo platformoms, ES teisėje VV vis dar neregamentuojamos. Be to, ES teisėje neregamentuojami ir sandoriai, susiję su prekyba VV ir skaitmeninėmis mobiliųjų

piniginių paslaugomis, teikiamomis VV laikymo, saugojimo ir pervedimo srityse. Tai reiškia, kad nusipirkę arba turėdami VV negalėsite pasinaudoti su reglamentuojamomis finansinėmis paslaugomis susijusiomis garantijomis ir apsaugos priemonėmis. Pavyzdžiui, jeigu VV keitimo platforma arba skaitmeninių mobiliosios piniginės paslaugų teikėjas žlunga, nutraukia verslo veiklą arba tampa kibernetinės atakos taikiniu, jeigu iššvaistomos lėšos arba teisėsaugos institucijoms pareiškus ieškinius konfiskuojamas turtas, ES teisėje nenumatyta jokia konkreti teisinė apsauga nuo nuostolių ar garantija, kad atgausite savo VV. Tokia rizika visame pasaulyje jau buvo pasireiškusi ne vieną kartą;

- **pasitraukimo galimybių nebuvimo rizika:** jeigu nusprendėte pirkti VV, kyla pavojus, kad ilgą laiką negalėsite parduoti savo VV arba iškeisti jų į įprastas valiutas, kaip antai eurus. Todėl galite patirti nuostolių;
- **kainų skaidrumo nebuvimo rizika:** VV kainodara dažnai nėra skaidri. Todėl kyla didelis pavojus, kad pirkdami ar parduodami VV negausite teisingos ir tikslios kainos;
- **veiklos sutrikimų rizika:** vykdant kai kuriuos sandorius su VV kilo rimtų su veikla susijusių problemų, pavyzdžiui, sutriko prekyba. Įvykus tokiems sutrikimams vartotojai negalėjo pirkti ir parduoti VV tuo metu, kai ketino tai padaryti, ir patyrė nuostolių dėl VV kainų svyravimo per sutrikimo laikotarpį;
- **klaidinančios informacijos rizika:** informacija, teikiama pageidaujantiems pirkti VV vartotojams, jeigu tokia informacija apskritai teikiama, dažniausiai nėra išsami, ją sunku suprasti, nėra tinkamai atskleidžiama su VV susijusi rizika, tad ji gali būti klaidinanti;
- **VV netinkamumo daugeliui tikslų, įskaitant investavimą arba pensijų planavimą, rizika:** dėl didelio VV nepastovumo, ateities neapibrėžtumo ir VV keitimo platformų ir mobiliosios piniginės paslaugų teikėjų nepatikimumo VV netinka daugumai vartotojų, įskaitant tuos, kurie planuoja trumpalaikes investicijas, ir ypač tuos, kurie siekia ilgalaikių tikslų, pavyzdžiui, nori sutaupyti pensijai.

Kaip galite apsisaugoti?

Jeigu nusprendėte pirkti VV arba su VV tiesiogiai susijusius finansinius produktus, turėtumėte visiškai suvokti jų charakteristikas ir prisiimamą riziką. Neturėtumėte investuoti, jeigu negalite sau leisti netekti tų pinigų. Turėtumėte užtikrinti, kad prietaisuose ir aparatinėje įrangoje, kurią naudojate VV tvarkyti arba pirkti, saugoti ar pervesti, būtų įdiegtos pakankamos ir šiuolaikiškos apsaugos priemonės. Be to, turėtumėte žinoti, kad perkant VV iš įmonės, kurios finansinės paslaugos yra reguliuojamos, pirmiau apibūdintų rūšių rizika nesumažėja.

Bendroji informacija

Šis perspėjimas grindžiamas trijų EPI steigiamųjų reglamentų 9 straipsnio 3 dalimi ir skelbiamas po 2017 m. lapkričio mėn. paskelbtų dviejų ankstesnių ESMA pranešimų dėl pradinio valiutų platinimo¹², taip pat po anksčiau EBI paskelbtų perspėjimo³ vartotojams ir dviejų nuomonių⁴⁵ dėl VV (2013 m. gruodžio mėn., 2014 m. liepos mėn. ir 2016 m. rugpjūčio mėn.).

VV būna įvairių pavidalų. Pirmoji VV buvo bitkoinai, pasirodę 2009 m. Per tą laiką atsirado daug kitų VV, kaip antai „Ripple“, „Ether“ ar „Litecoin“. Dauguma jų grindžiama paskirstytojo registro technologija, taip pat neretai vadinama „Blockchain“⁶. Šiame perspėjime nėra vertinama ši technologija arba kiti jos taikymo tikslai.

¹ https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-828_ico_statement_firms.pdf

² https://www.esma.europa.eu/sites/default/files/library/esma50-157-829_ico_statement_investors.pdf

³ <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/598344/EBA+Warning+on+Virtual+Currencies.pdf>

⁴ <http://www.eba.europa.eu/documents/10180/657547/EBA-Op-2014-08+Opinion+on+Virtual+Currencies.pdf>

⁵ <https://www.eba.europa.eu/documents/10180/1547217/EBA+Opinion+on+the+Commission's+proposal+to+bring+virtual+currency+entities+into+the+scope+of+4AMLD>

⁶ ESMA 2017 m. vasario mėn. paskelbė ataskaitą dėl galimų paskirstytojo registro technologijos taikymo tikslų, naudos ir rizikos